

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1836

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1088

Kitap Adı : İlklerin Nesli Sahâbe

Book Title : The Generation of Firsts Sahaba

ISBN : 978-625-8724-43-1

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724431

Yazar | Author: Berat Takı | orcid.org/0009-0000-9541-6153

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 250 (xviii + 232)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 - İslam: yaşam ve uygulama | Islam: life and practice

BISAC: REL052000 - İslam / Genel | Religion / Islam / General

THEMA: QRAM2 - İslam: yaşam ve uygulama | Islam: life and practice

LC Classification: BP60 - İslam – Toplum ve yaşam | Islam – Social and life aspects

DEWEY: 297.09 - İslam tarihi ve biyografi | History & biography of Islam

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: Din Araştırmaları | Religious Studies

WoS Citation Topics Micro: İslami Teoloji ve Uygulama | Islamic Theology and Practice

Scopus Subject Areas: 1211 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Takı, Berat. *İlklerin Nesli Sahâbe*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İlklerin Nesli Sahâbe

Berat TAKI

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Berat TAKI

1999 yılının Aralık ayında Şanlıurfa'da doğdu. İlk okulu babasının memuriyet görevi sebebiyle köylerde okudu. Orta okulun ilk senesini Siverek'te, son iki senesini de Şanlıurfa merkezde okudu. 2013 yılında girdiği Şanlıurfa Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nden 2017 yılında mezun oldu ve aynı sene Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne kaydoldu. 2022'de lisans eğitimini tamamladı ve aynı yıl İslâm Tarihi ana bilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Bu süreçte, Doç. Dr. Cuma Karan ile birlikte "Yezîd b. Ebî Süfyân ve Bilâdü's-Şâm Fetihlerindeki Rolü" başlıklı ortak bir makale yayımladı. "Fethinden Emevîlerin Sonuna Kadar Bahreyn" adlı tez çalışmasını tamamlayıp 2024 yılında yüksek lisans programından mezun oldu. Halihazırda yayımlanma sürecinde bir makalesi ve yazım aşamasında bir kitabı bulunan yazar, ilmî faaliyetlerine devam etmektedir.

He was born in Şanlıurfa in December 1999. He attended primary school in villages due to his father's civil service duties. He attended the first year of secondary school in Siverek and the last two years in central Şanlıurfa. He graduated from Şanlıurfa Anadolu Imam Hatip High School in 2017, where he had enrolled in 2013, and enrolled in the Faculty of Theology at Harran University the same year. He completed his undergraduate education in 2022 and began his master's degree in Islamic History that same year. During this period, he co-authored a paper with Associate Professor Cuma Karan entitled 'Yezîd b. Ebî Süfyân and His Role in the Conquests of Bilâdü's-Şâm'. He completed his thesis entitled 'Bahrain from its Conquest to the End of the Umayyads' and graduated from the master's programme in 2024. The author, who currently has an article in the publication process and a book in the writing stage, continues his scholarly activities.

Kitap Hakkında

İlklerin Nesli Sahâbe

Günümüzde toplumlar hızla bireyselleşmekte; modern insan başarıyı çoğu zaman yalnızca maddi ölçütler üzerinden değerlendirdiği için anlam ve değer merkezli bir hayat anlayışından uzaklaşmaktadır. Bu süreç, toplumsal çözülme ile birlikte kimlik bunalımı ve ahlaki aşınmayı da beraberinde getirmektedir. “İlklerin Nesli: Sahâbe”, bu olumsuz tablo karşısında sahâbe neslini merkeze alarak bireyin karakter gelişimini ve sosyal bütünlüğü yeniden düşünmeyi hedeflemektedir. Kitapta sahâbenin benlik inşası, toplumsal dönüşüm süreçleri, değer dünyası, dayanışma biçimleri ve krizler karşısındaki tutumları ele alınmaktadır. Bu yönleriyle onların yalnızca kendi çağları için değil, modern insanın kimlik arayışı açısından da anlamlı bir referans sunduğu ortaya konulmaktadır.

Eser, bu perspektifi temellendirirken Kur’ân-ı Kerîm ve Sünnet ekseninde şekillenen bu neslin birey–toplum ilişkisini hangi düzeylerde kurguladığını; güç, otorite, fedakârlık ve sorumluluk kavramlarını hangi ahlâkî ilkeler üzerine oturttuğunu bütüncül bir bakış açısıyla tartışmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, sahâbeyi yalnızca biyografik veya kronolojik bir çerçeveye hapsedmek yerine; onları disiplinler arası bir yaklaşımla tarihsel, toplumsal ve psikolojik boyutlarıyla inceler. Onları idealize edilmiş, ulaşılamaz bir topluluk olarak sunmak yerine; hataları, pişmanlıkları ve yeniden ayağa kalkışlarıyla vahyin rehberliği altında olgunlaşan bir beşerî gerçeklik olarak ele almayı amaçlar.

Beş bölüm ve bir sonuç kısmından oluşan kitap, akademik literatürden beslenmekle birlikte, sade ve anlaşılır üslubuyla genel okuyucu kitlesine hitap etmektedir. Bu çalışma, sahâbeyi geçmişte kalmış tarihsel figürler olarak değil; ilkeleriyle bugün de konuşan, yol gösteren ve düşündüren bir nesil olarak yeniden okumayı teklif etmektedir. Hem İslâm tarihine ilgi duyanlar hem de modern çağın karmaşasında ahlaki bir zemin arayanlar için bu eser, dikkate değer bir yol haritası sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Tarihi; Sahâbe Nesli; İlk İslâm Toplumu; Toplumsal Yapı; Dini Kimlik İnşası; Ahlâkî Değerler; Psikolojik Dayanıklılık; Kur’ân ve Sünnet Perspektifi; Tarihsel Modelleme

About the Book

The Generation of Firsts Sahaba

Today, societies are rapidly becoming more individualistic; modern man evaluates success based on material criteria, thus moving away from a life centred on meaning and values. This process brings with it social disintegration, identity crisis and moral erosion. *“The Generation of Firsts: Sahaba”* aims to rethink the development and integrity of the individual's character by focusing on the generation of the Companions in the face of this negative picture. The book examines the Companions' construction of self, social transformation processes, value systems, forms of solidarity, and attitudes in the face of crises. In these respects, it demonstrates that they offer an exemplary model that transcends their own era and serves as a reference point for modern man's search for identity.

While establishing this perspective, the work discusses how this generation, shaped around the Qur'an and Sunnah, conceptualised the relationship between the individual and society; and how it grounded concepts such as power, authority, sacrifice, and responsibility within a framework of moral principles. In this vein, the study approaches the Sahaba not within a biographical or chronological framework, but through an interdisciplinary approach that considers their historical, social, and psychological dimensions. The Sahaba are evaluated not as an idealised and unattainable community, but as a human reality that matured under the guidance of revelation, with their mistakes, regrets, and recoveries. Comprising five chapters and a conclusion, the book draws on academic literature while appealing to a general readership with its simple and accessible style. This work proposes a reinterpretation of the Companions not as historical figures of the past, but as a generation whose principles continue to speak, guide, and inspire today. The work offers a guiding framework for both those interested in Islamic history and those seeking moral grounding in the complexities of the modern age.

Keywords: Islamic History; The Generation of the Sahaba; The Early Islamic Community; Social Structure; Construction of Religious Identity; Moral Values; Psychological Resilience; The Perspective of the Qur'an and Sunnah; Historical Modelling

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	xiii
ÖN SÖZ	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

SAHÂBE NESLİNİN DOĞUŞU	1
1.1. Câhiliye Dönemi	1
a. Arap Yarımadasının Sosyo-Politik Yapısı	2
b. Câhiliye Toplumunun Ahlâkî Portresi	8
c. Câhiliye Döneminde Dini Yapı	12
d. Câhiliye Döneminde Ekonomik Yapı	15
e. Câhiliye Döneminde Kültürel Hayat ve Sözlü Gelenek	18
1.2. Hz. Muhammed'in (s.a.s) Tebliği ve İlk Muhataplar	19
a. Sahâbî Kavramının Tanımı ve Sınırları	23
a.a. İlim Sahipleri	24
a.b. Askeri Liderler	25
a.c. Yöneticiler	26

İKİNCİ BÖLÜM

İLK İSLÂM CEMAATİNİN TOPLUMSAL YAPISI	29
2.1. Mekke Dönemi Cemaat Yapısı	29
a. Hürler	30
b. Köleler ve Cariyeler	30
c. Mevâlîler	31
a. İslâm Öncesi Medine Dönemi Toplumsal Yapı	40
d. İmanın Gölgesinde Gizlenen Tehlike: Münafıklık	48
d.a. Ayetlerde Münafıklar	49
e. Medine'de Birlik İnşası: Farklı Unsurlardan Tek Ümmete	50
f. Ekonomik Mekanizmaların Gelişimi	51
f.a. Müslümanların İktisadi Bağımsızlığını Kazanması	51
f.b. Zekât, İnfak ve Sadaka gibi Mekanizmaların Gelişimi	52
j. Savaşlarda Ensâr ve Muhâcirlerin Omuz Omuza Mücadeleleri	53
j.a. Bedir Savaşı	54

j.b. Uhud Savaşı	55
j.c. Hendek Savaşı	57
k. Sadakat, İman ve Peygamber Sevgisinin Toplumsal Karşılığı	60
l. İnanç Temelli Eşitlik İlkesi	62
m. Ekonomik ve Sosyal Farklılıklar	63
n. Asabiyet Kalıntıları ve Kabilecilik	63
o. Adalet Temelli Yönetim Anlayışı	64
p. İstişare ve Liyakat	67
r. Hilâfet Dönemi ve Bürokratik Yapılanma	67
s. Halifelik Tartışmaları: Ensâr ve Muhâcir Gerilimi	68
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
PSİKOLOJİK DİNAMİKLER	71
3.1. Vahiy Temelli Kimlik İnşası	71
a. İslâm'a Giriş Sürecinde Psikolojik Dinamikler: Özlem, Umut, Arayış	72
b. Eski Kimlikten Mü'minliğe Geçiş	76
c. Sabır ve Fedakârlık Psikolojisi	77
3.2. Hicretin Psikolojik Etkileri	85
a. Terk Edilen Yurt ve Yakınların Doğurduğu Duygular	85
b. Yeni Bir Toplumda Aidiyet Kurma Süreci	87
3.3. Tevhit İnancının Psikolojik Güç Kaynağı Oluşu	89
a. Sahâbe Neslinde İman Ateşi	89
b. Kur'ân'ın Sahâbe Üzerindeki Etkisi	93
c. Allah'a Olan Teslimiyetin Bireysel Huzura Katkısı: Korku, Umut ve Sevgi Üçgeninde Ruh Sağlığı	96
3.4. Nefs Muhasebesi ve İçsel Dönüşüm	100
a. Nefs Terbiyesi Pratikleri	101
b. İhlas ve Riyâ Mücadelesi	104
c. Tevbe, Pişmanlık Ve Manevî Yenilenme Süreçleri	106
3.5. Dünya İmtihanı ve Âhiret Bilinci	108
a. Sahâbîlerin Zorlukları "İmtihan" Olarak Görmesi	109
b. Ölüm, Şehâdet ve Âhiret Bilincinin Psikolojik Etkileri	110
 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BİR NESLİN İNŞASI	113

4.1. Sahâbenin Toplumsal Dönüşümü	113
a. Sahâbenin Hz. Peygamber'e (S.a.s) Bağlılığı ve Topluma Etkisi	113
b. Sosyal Statü Çeşitliliği Bağlamında Sahâbenin Cemaat İnşasındaki Yeri	117
c. Kadın Sahâbîlerin Toplumsal Katkıları	118
d. Genç Sahâbîlerin Toplumsal Katkıları	121
e. Yaşlı Sahâbîlerin Toplumsal Katkıları	124
4.2. İletişim ve Eğitim Kanalları: İslâm Davetinin Toplumsal Yayılımı	126
a. Peygamber'in (S.a.s) Liderliğinin Sosyo-Psikolojik Etkisi	126
b. Davet Metotları ve Farklı Kesimlere Ulaşma Stratejileri	130
c. İlk İslâm Toplumunda Bilgi ve Kültür Aktarımı Süreci	133
4.3. İslâm Toplumunda Yönetim ve Kurumsallaşma	140
a. İslâmî Otoritenin Kaynağı ve Halifelik'in Merkezileşme Süreci	140
b. Kurumsal Yapıların Oluşumu ve Görev Dağılımı	144
c. Yönetim Ahlâkî ve Hesap Verebilirlik	149
4.4. Sosyal Adaletin Tesisi ve Dayanışma Mekanizmaları	156
a. Ekonomik Mekanizmaların Gelişimi	156
b. Zayıf ve Korunmasız Grupların Himayesi	162
c. Ensâr-Muhâcir Dayanışmasının Örnekliği	170
d. Toplumsal Dengeyi Korumada Ahlâkî Sorumluluk	171
4.5. Savaşlar ve Fetihlerin Toplumsal Yapıya Etkisi	173
a. Toplumsal Dayanışma ve Seferberlik Kültürünün Gelişimi	174
b. Ortak Tecrübenin İnşası: Zaferlerin ve Yenilgilerin Sosyal Hafızası	178
c. Ganimet ve Ekonomik Yapının Sosyal Dağılımı	181
d. Yeni Sosyal Roller ve Statü Dinamikleri	183
e. Fetihlerle Genişleyen Toplum ve Kültürel Temaslar	187

BEŞİNCİ BÖLÜM

BİR MODEL OLARAK SAHÂBE NESLİ	193
5.1. İdeal Müslüman Tipinin İnşasında Sahâbe Örneği	193
5.2. Sahâbenin Rol Model Oluşunun Temel Dinamikleri	194
5.3. Modern Dünyada Sahâbe Örneğinin Uygulanabilirliği	198

a. Anlam ve Değer Arayışında Sahâbe Örneği	200
b. Sahâbe Ahlâkının Modern Yaşama Yansıtılması	201
c. Sahâbî Duruşunun Eğitim Alanına Yansıtılması	206
d. Modern İletişimde Sahâbî Ahlâkının Rehberliği	207
e. İslâm'da Yöneticilik ve Modern Kamu Yönetimi İçin Örnek İlkeler	210
f. Günümüz İslâmî Davet, Ahlâk ve Şahsiyet Mücadelesinde Sahâbî Çizgisinin Rehberliği	214
SONUÇ	217
KAYNAKÇA	221
DİZİN	229

TEŞEKKÜR

Her şeyden önce, bu mütevazı çalışmanın vücut bulmasına imkân veren, lütuf ve inayetiyle her türlü hayrı nasip eden Yüce Allah’a sonsuz hamd ü senâlar olsun. İlmi yolculuğum boyunca manevî desteğini daima hissettiren aileme ve bu süreçte dualarıyla yanımda olan kıymetli dostlarım ve yakınlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Samimi bir gayretin ürünü olan bu çalışmanın, ilim yolunda bir nebze de olsa fayda sağlamasını ve imkânlar ölçüsünde bir hayra vesile olmasını temenni ederim. Bu ilk ve mütevazı eserimi, hakkın safında durmanın bedelini canıyla ödeyen, zamanımıza Bedir’i yeniden hatırlatan Gazze’nin şehitlerine ve direnişçilerine atfediyorum...

Berat TAKI
23 Temmuz 2025

KISALTMALAR

a.s	: Aleyhi's-Selâm
b.	: Oğlu
bknz.	: Bakınız
bt.	: Kızı
c.c	: Celle Celâlühü
çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
H., h.	: Hicrî
Hz.	: Hazret
M.,m.	: Miladi
nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölüm
r.a	: Radiyallahu Anhu
r.anha	: Radiyallahu ânha
r.anhum	: Radiyallahu Anhum
r.anhumâ	: Radiyallahu Anhumaâ
r.h	: Rahimehullah
s.	: Sayfa
s.a.s	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
thk.	: Tahkîk eden
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

ÖN SÖZ

Kur’ân-ı Kerîm ve Sünnet’in ışığında bizzat Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından terbiye edilen sahâbe nesli, insanlığa “*nasıl daha iyi bir insan olunur?*” ve “*nasıl daha iyi bir toplum inşa edilir?*” sorularının canlı ve somut cevaplarıdır.

“İlklerin Nesli: Sahâbe” başlıklı bu çalışma, özellikle günümüzde yaşanan ruhsal ve toplumsal krizlerin, bireysel ve kolektif kimlik bunalımlarının çözümünde rol model alınabilecek bir neslin varlığına dikkat çekmektedir. Sahâbe neslinin ruh dünyası ve sosyal yapısı incelenerek, bu örnekliğin günümüz insanının hayatına nasıl yansıtılabileceği; bireysel kimlik inşası, ahlâkî diriliş ve toplumsal dönüşüm bağlamında nasıl bir yol haritası sunabileceği ortaya konulmaktadır.

Bu eser, sahâbe neslini yalnızca tarihsel bir figürler topluluğu olarak değil, bir kimlik modeli ve ahlâkî dönüşüm örneği olarak ele almakta; böylece klasik biyografik yaklaşımların ötesine geçerek, onları çağlar üstü bir model olarak yeniden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Kur’ân ve Hz. Peygamber’in (s.a.s) rehberliğinde dönuşen bu ilk İslâm topluluğu, sadece bir dönemin şahsiyetlerini değil; aynı zamanda bireyin ve toplumun nasıl yeniden inşa edilebileceğine dair evrensel bir örneği temsil etmektedir. Bu bağlamda eser, şu temel sorulara cevap aramaktadır:

- ❖ Bir toplum nasıl kökten değişebilir?
- ❖ İnanç, ahlâk ve örneklik bireyi ve toplumu nasıl dönüştürür?
- ❖ Sahâbe nesli bugün bize ne söylemektedir?
- ❖ Geçmişin örnekliğinden günümüz insanı nasıl faydalana-bilir?

Bu çalışma, yalnızca akademik çevrelere değil; anlam arayışında olan, kökleriyle bağ kurmak ve kimliğini yeniden inşa etmek isteyen her okuyucuya hitap etmektedir. Yaşı ve konumu

ne olursa olsun, bir kimlik inşası arayışında bulunan herkes için kaleme alınan bu eser, sahâbe toplumunun ruhsal ve toplumsal derinliğini merkeze alarak, bugünüümüzü yeniden anlamlandırarak isteyenlere güçlü bir ilham kaynağı sunmaktadır. Akademik bir üslûp benimsenmekle birlikte, dil ve anlatımda her kesimin anlayabileceği bir sadelik gözetilmiş; kavramlar açık, yalın ve anlaşılır biçimde sunulmuştur. Böylece eser hem akademik çevreler hem de genel okuyucu için erişilebilir ve faydalı bir kaynak olma amacını taşımakta; aynı zamanda geçmişin örnekliğinden yola çıkarak, bugünün insanına ahlâkî, psikolojik ve toplumsal bir yöneliş imkânı sunmayı hedeflemektedir.

Kitap toplamda beş ana bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır.

İlk bölümde, sahâbe neslinin ortaya çıktığı tarihsel ve toplumsal zemin ele alınarak bu seçkin kuşağın doğuşu incelenmiştir.

İkinci bölümde, ilk İslâm cemaatinin yapısı ve sahâbe topluluğunun sosyolojik karakteri detaylandırılmıştır.

Üçüncü bölüm, sahâbenin ruh dünyasına ve psikolojik dönüşüm süreçlerine odaklanmaktadır.

Dördüncü bölümde, bu neslin hangi ilke ve değerlerle inşa edildiği açıklanmakta; beşinci bölümde ise sahâbe nesli, günümüz için bir model olarak değerlendirilmiştir.

Kitap, bu tarihî örnekliğin günümüz Müslümanları açısından taşıdığı anlamı ve sorumluluğu vurgulayan bir sonuç bölümü ile tamamlanmaktadır.

Bu çalışmada, bilimsel titizlik ve akademik dürüstlük ilkeleri gözetilerek, halk arasında yaygınlık kazanmış olsa dahi güvenilirliği şüpheli (zayıf) veya mevzu (uydurma, asılsız) olduğu ilmi otoritelerce kabul edilen hiçbir kaynağa yer verilmemiştir. Bunun yerine, konunun uzmanları tarafından kabul görmüş, sağlam (sahih) ve doğruluğu teyit edilmiş birincil ve ikincil kaynaklar titizlikle incelenerek çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Bu eserde yer verilen tarihî bilgi, yorum ve değerlendirmelere ilişkin kaynaklar, ilgili pasajların sonunda dipnotlarla gösterilmiştir. Aynı tarihî olaya veya bilgiye kitabın farklı bölümlerinde yeniden atıfta bulunulması durumunda, daha önce verilmiş olan dipnotun tekrar edilmesine gerek duyulmamıştır.

Öte yandan, yazarın kendi yorum ve analizleri, doğrudan bir kaynağa atıf içermese de akademik bir birikimin ve alana dair literatürün etkisiyle şekillenmiştir. Bu nedenle her bir yorum için ayrıca dipnot verilmemiştir; ancak ilgili çıkarımlar bilimsel zeminle örtüşecek biçimde kaleme alınmıştır.

Kullanılan kaynaklar özellikle klasik İslâm tarihi metinleri ile modern sosyolojik analizleri bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Konunun özgünlüğü ise sahâbe nesline yalnızca tarihsel değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik bir bakış açısıyla yaklaşılmasıdır.

Ele alınan bir konuya ait kaynağa dipnotta yer edilirken, aynı konunun sonraki sayfalarda tekrar edilmesi hâlinde dipnotta ikinci kez kaynak gösterilmemiştir.

Çalışmada, sahâbî isimlerinin metin içerisinde ilk geçtiği yerde, şahıs sayısı ve cinsiyet dikkate alınarak “(r.a)”, “(r.anhâ)”, “(r.anhumâ)” veya “(r.anhum)” ibareleri kullanılmış; müteakip kısımlarda ise sadece isimleri zikredilmiştir.

